

Településtörténeti monográfiáról a Dunántúlon

2001-ben indította útra az Acta Papensia című folyóiratot a Dunántúli Református Egyházkerület. (Vö. Demeter Zsófia: Acta Papensia. A Dunántúli Református Egyház új folyóirata. – Honismeret, 2002. 4. sz. 116–117. p.) A folyóirat beköszöntőjében a szerkesztők kifejtették, hogy nem csupán az egyházkerület tudományos gyűjteményeiben folyó tudományos munkának kívánnak fórumot biztosítani, hanem ösztönözni kívánják a történeti kutatásokat más területeken is. Hogy ez valóban sikerült, jól bizonyítja, hogy a folyóirat 2003. évi 1-2. (összevont) száma közölte az MTA Veszprémi Területi Bizottsága által a településtörténeti monográfiáról szervezett konferencián, 2002-ben elhangzott előadásokat

A kisebb tanulmánykötettel felérő különszámokban a dunántúli megyék jeles szakemberei (levéltárosok, könyvtárosok s egy néprajzkutató) foglalják össze a rendszerváltást követően megújuló monográfiáról módszertani kérdéseit, eredményeit. Mindegyikük számot vet az előzményekkel, így egy-egy megye rendszerváltást megelőzően megjelent településtörténeti kiadványairól is – elsősorban a bőséges jegyzetanyag révén – részletesen tájékozódhatunk.

A szerzők többsége kitér a településtörténeti kiadványok műfaji meghatározására, azaz arra, hogy azok a település történetének egészét kívánják-e bemutatni avagy csak különféle színvonalú falutörténeti vázlatok, olvasókönyvek, képeskönyvek, képes krónikák stb. Ennek során mérlegelik a kiadványok tudományos értékeit is (több helyütt – megfelelő átdolgozás, kiegészítés nélkül – régi kéziratokat jelentettek meg), elemzik a szerzők körét (szakemberek vagy jó szándékú amatőr helytörténészek), a helyi alkotóműhelyeket, a kiadókat (amelyek között örvendetesen megnőtt az önkormányzatok száma, ami azt is jelzi, hogy azok a helyi identitás megőrzése,

megteremtése fontos eszközének tekintik a településtörténeti kiadványokat).

Végezetül szólnunk kell arról, hogy minden tanulmány végén – a települések betűrendjében – bibliográfia olvasható a megyében 1989 vagy 2000 óta megjelent településtörténeti munkákról. Több helyütt nem csak a monografikus művekről, hanem az egyéb kiadványokról is. (Pl. a községi helytörténettel foglalkozó feldolgozásokról, résztanulmányokról; a regionális, megyei összefoglaló munkákról, átfogó helytörténeti tanulmánykötetokről; sőt, egy helyütt a közgyűjteményekben elhelyezett kéziratokról is.) Az összeállítások összesen több mint 560 mű leírását közlik, s ezzel amellet, hogy jól tükrözik a helytörténeti kutatások fellendülését, a könyvtáros számára kiváló tájékoztatói eszközülni szolgálnak, annál is inkább, mert e kiadványok jelentős része nem került kereskedelmi forgalomba. Ám jó szívvel ajánlhatjuk a folyóiratot mindazok számára is, akik a településtörténet-írás kérdéseivel foglalkoznak vagy foglalkozni kívánnak.

Arató Antal

„Az utolsó magyar polihisztor”

Herman Ottó bibliográfia

A Herman Ottó bibliográfia megjelentetésével régi tartozását pótolta a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár. A magyar tudományos élet e kiemelkedő alakját, aki ugyan nem Miskolc szülötte volt, de ezer szállal kötődött a városhoz, környékéhez – és végső nyughelyeként Hámort jelölte meg – városunk jeles személyiségei között tartja számon.

Önálló kötetben eddig nem vették számba műveit és a róla megjelent irodalmat. Csupán a Lambrecht Kálmán által írt és 1920-ban megjelent Herman Ottó, az utolsó magyar polihisztor élete és kora című életrajzi mű végén találunk bibliográfiát, amelyet a könyv későbbi kiadásai már nem tartalmaznak. Az azt követő több mint nyolcvan év anyagát eddig senki nem gyűjtötte

össze. Hogy mi volt ennek az oka? A válasz a bibliográfia összeállítása során egyre világosabbá vált számunkra.

Munkásságának sokrétűsége – zoológia, botanika, etnográfia, régészet, nyelvészet és más tudományágak –, valamint politikai tevékenysége, írásainak hatalmas mennyisége, publikációinak számtalan megjelenési helye az ország határain belül és kívül nehéz feladat elé állított bennünket. Nehéz, de ugyanakkor nagyon szép munkára vállalkoztunk. A kutatás a különböző könyvtárakban, a régi újságok, folyóiratok lapozása, a cikkek olvasása nagy öröm volt számunkra. Egy kis időutazás volt ez, melynek során megismertük a korabeli sajtót, a folyóiratok hasábjain dúló vehemens tudományos és kevésbé tudományos vitákat, képet kaptunk a politikai csatározásokról, betekintést nyertünk városunk politikatörténetébe, és nem utolsósorban megismertük Herman Ottó szárnyaló fantáziáját, az időnként humoros, máskor gunyoros stílusát.

Munkánk során arra törekedtünk, hogy minél teljesebb legyen az összeállítás, de még fontosabb volt számunkra az, hogy a dokumentumokat kézbe vegyük, a bibliográfiai adatokat ellenőrizzük és a dokumentumok tartalmát megismerjük.

A most megjelent kötet közel százötven év termését veszi számba. Herman Ottó könyveit, értekezéseit, cikkeit, beszédeit, nyomtatásban megjelent levelezéseit, továbbá a róla napvilágot látott írásokat. A három fejezetet – Herman Ottó munkái. Herman Ottóról szóló művek, Herman Ottó levelezése – mutatók egészítik ki, melyek lehetővé teszik a bibliográfia szakszerű használatát.

A címmutatóból többek között megtudhatjuk azt, hogy egy-egy könyve hány kiadást ért meg, vagy egy-egy cikke hány helyen jelent meg. Az időszaki kiadványok jegyzéke azt mutatja meg, hogy milyen folyóiratokban publikált, illetve hol jelentek meg róla írások.

A szerzői névmutató sorolja fel azokat a személyeket, akik írtak Herman Ottóról vagy a sajtóban megszólították őt. A tárgymutatót végiglapozva pedig láthatjuk azt a sokszínű és szinte minden tudományterületre kiterjedő munkásságot,

mely ékes bizonyítéka sokoldalúságának. A bibliográfia egyhangúságát néhány illusztráció és egy a korabeli lapokban Herman Ottóról megjelent vers töri meg.

Kutatómunkánkban sok segítséget kaptunk az általunk felkeresett könyvtárak – Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár: Folyóirattár, Herman Ottó Múzeum Könyvtára, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Miskolci Városi Könyvtár, Lévay József Muzeális Könyvtár, Országos Széchényi Könyvtár: Hírlapok és folyóiratok gyűjteménye, Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei, Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár, Magyar Természettudományi Múzeum Könyvtára, Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár – munkatársaitól.

Támogatásukért ezúton is szeretnénk köszönetet mondani.

Herman Ottó : „Az utolsó magyar polihisztor” : bibliográfia / [összeáll. Bokrosné Stramszky Piroska, Szabóné Lenkefi Ildikó] ; [kiad. a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár] . - Miskolc : II. RFMK, 2003. - 232 p.

Bokrosné S. Piroska

A város könyvtárnoka

Szabó Ervin (Szklanica, 1877. aug. 22 – Budapest, 1918. szept. 30.) életéről és munkásságáról bármily sok kiváló könyv, tanulmány, cikk tájékoztat is, úgy tűnik, hogy az eredményekben gazdag rövid életével (mindössze 41 évet élt) és hatalmas munkásságával (amelynek csúcspontja a Fővárosi Könyvtár korszerű társadalomtudományi könyvtárrá való fejlesztése volt) foglalkozó minden konferencia, illetve kiadvány újabb és újabb szempontokkal, összehasonlításokkal, adatokkal, adalékokkal gazdagítja, egyre árnyaltabbá teszi a Szabó Ervin-képet.

Így van ez jelen esetben is, a 2002. október 20-án, Szabó Ervin születésének 125. évfordulója tiszteletére rendezett konferenciával. Az alábbiakban ismertetendő könyv ennek az emlékkonferenciának az anyagát adja közre. Bár a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) százéves története során számos nagy értékű kiadványt, kiadványsorozatot jelentetett meg, nem mehetünk el szó nélkül amellett, hogy ez a könyv is egy konferenciához tartozik, hogy a FSZEK új, igen ígéretes kiadványsorozata (A FŐVÁROSI SZABÓ